

# Prom no mazām laimītēm. Nacionālā teātra izrādes *Ods* recenzija

Nacionālā teātra izrādē *Ods* līdz pēdējam brīdim netop skaidrs, kas notiek pa īstam un kas – Kārļa Reijera atveidotā galvenā varoņa Aksela nokaitētajā iztēlē.

**HENRIETA VERHOUSTINSKA**

6. februāris

Jau no paša sākuma ir skaidrs, ka Aksels nav savā īstajā vietā. Viņš remontē dzīvokli, kurā grasās ievākties kopā ar līgavu Annu, bet katrs vārds Aksela un Annas it kā ikdienišķajā komunikācijā šķiet uzlādēts ar slēptām nozīmēm. Tāpat kā darbība, ar kuru viss sākas, – Anna tīra logu, caur kuru redzēt dzīvi. Un vēl. Akselam piemīt spēja pārvarēt neredzamā organiskā stikla sienu, kas šķir viņu no skatītājiem, un uzrunāt tos tieši, pat sadzirdēt publikā mobilā telefona zvanu un labvēlīgi ļaut uz to atbildēt.

## Mistiskā atmosfēra

Aksels ir Kārļa Reijera spēlētais galvenais varonis režisora Matīsa Budovska veidotajā Andra Kalnozola lugas *Ods* iestudējumā Nacionālā teātra Aktierzālē. Andris Kalnozols ir lielisks personiskās pieredzes interprets prozā, to apliecina viņa izcilais romāns *Kalendārs mani sauc* par īpatni Oskaru no Talsiem. Romāns saņēmis Latvijas Literatūras gada balvu par labāko debiju. Nu Matīss Budovskis izguvis no Latvijas Nacionālā teātra krājumiem pirms vairākiem gadiem lugu konkursā godalgotu darbu un ir bijis priecīgs par iespēju atkal sadarboties ar Andri Kalnozolu, ar kuru sācis aktiera karjeru un ar kuru viņu saista – gan dažādos laikos iegūtā – leļļu teātra aktiera izglītība.

Izrāde *Ods* ir intriģējoša un empātiju rosinoša, tās divi vaļi ir ļoti labi aktierdarbi un savdabīgā atmosfēra. Šo gaisotni rada Nika Ciprusa scenogrāfija (it kā reālistiska, neremontēta istaba ar logu dibenplānā, aiz kura laiku pa laikam notiek darbība) ar noslēpumainu nobīdi no realitātes sienu krāsojumā un īpaši paša Nika Ciprusa radītajā gaismu partitūrā – mazliet krēslainā, atsevišķus telpas fragmentus izgaismojošā. Realitātes un nerealitātes līdzsvara vingrinājumu labi uzrāda soliņš, uz kura balansē varoņi. Netverami mistisko atmosfēru palīdz radīt arī komponista Edgara Mākena liegi sirreālā mūzika un maigās dziesmas.

"Jauniestudējuma reklāmas sauklis varētu skanēt ne vairāk un ne mazāk kā: "*Kad Kalendārs mani sauc* satiek *Rītausmu Vakaros*". Un šī tik tiešām ir ļoti intrigējoša kombinācija," asprātīgi raksta leva Rodiņa portālā *Kroders.lv*. *Rītausma Vakaros* ir Matīsa Budovska Liepājas teātrī iestudēta viņa paša kopdarbībā ar Klāvu Melli tapusi luga, kuru Matīss Budovskis kopā ar scenogrāfu Kristapu Kramiņu, gaismu mākslinieku Niku Ciprusu un komponistu Edgaru Mākeni pārvērtis dūmakaini rēgainā slepkavnieciskas mazpilsētas portretējumā à la Deivida Linča *Tvinpīka*. Un tik tiešām – kaut kas no šīs atmosfēras pārceļojis arī uz *Odu* Nacionālajā teātrī, savukārt no Andra Kalnozola pirmā romāna *Kalendārs mani sauc* pārmantotas vairākas gan galvenā varoņa, gan viņa sastaptā līdzbiedra īpašības.

## Varēšanas amplitūda

Līdzīgi kā *Rītausmā Vakaros*, arī *Odā* līdz pēdējam brīdim netop skaidrs, kas notiek pa īstam un kas – Kārļa Reijera atveidotā galvenā varoņa Aksela nokaitētajā iztēlē. Vai Raimonda Celma "atbruņojoši nekaunīgais" (pārfrāzējot Ati Rozentālu *Facebook*) pusbomzis Ģirts ir reāls personāžs vai Aksela *alter ego*, iedomu draugs kā bērnībā? Ods, kas kaitinoši sīc viņa apziņā? Abu aktieru saspēle ir tik jūtīga, reakcijas vienam uz otru tik acumirklīgas un niansētas, ka aizdomas, ka viņi īstenībā ir vienas būtnes divas puses, tikai pastiprinās.

Kārlis Reijers otrajā lielajā lomā šosezon apliecina savas aktieriskās varēšanas plašo amplitūdu. Viņa Aksels ir tik atšķirīgs no Induļa *Indulī un Ārijā*, cik vien iespējams. Taču kopīga abu šo varoņu liktenstāstā ir mokošā izšķiršanās, kas abiem jāpārdzīvo. Izvēle, kuru šķiet neiespējami izdarīt. Un arī abu liktenīgā Anna un Ārija ir tā pati Laura Siliņa, kura, protams, atšķirīgi zīmē abus tēlus. Tomēr par aktrises lielo šīs sezonas izrāvienu uzskatu Poļinas lomu Elmāra Senkova izrādē *Joprojām nezināmā Marija*, kurā Laura Siliņa atraisās huligāniskā, sekā un dzīvnieciska jutīguma pilnā veidolā.

Kārļa Reijera Akselu iepazīstam kā gaišu, radoši apdāvinātu jaunu cilvēku skaista ceļa sākumā. Viņš remontē dzīvokli sev un savai līgavai – Lauras Siliņas rimtajai jogas trenerei Annai, kura ir pilnīgi, par visiem simt procentiem pārliecināta, ka šis mazliet dīvainais kukainis ir viņas izredzētais, viņas liktenis. Tomēr ar laiku – un Raimonda Celma svešinieka Ģirta sastapšanu – izrādās, ka šis ceļš nemaz nav tas, ko Aksels vēlas no dzīves. Šī mazā laimīte un Annas draugu Briču pāris ar savu ironiski atrādīto utilitāro labklājību liek Akselam bēgt... Ģirts atsedz viņa ilgas, varēšanu un nevarēšanu, bet mērķi un jēgu Aksels nespēj atrast. Un notiek uzskatāma degradācija. Raimonds Celms klaidoņa Ģirta lomā dara gan to, ko prot vislabāk, – ir šarmants un pievilcīgs –, gan mazliet vairāk, piešķirot savam varonim arī tikko manāmi biedējošus, infernālus vaibstus.

Šī ir izrāde, kurā dubultlomas aktieriem piešķirtas ar nolūku, nevis aktieru skaitu ekonomējot. Raimonda Celma un levas Aniņas smaidīgais un allaž pozitīvais Briču pāris ir smalks pārtikušo trīsdesmitgadnieku vidusšķiras šaržs. Un tieši Raimonds Celms spēlē Aksela sastapto netīro, nošņurkušo, bez mājām palikušo, bet rāmi lecīgo, pat apcerīgo Ģirtu, kurš apmetas Aksela remontējamā dzīvoklī. Savukārt levas Aniņas pamatloma arī ir kaut kas pilnīgi pretējs Briču praktiskās laimes izjūtai – viņa ir bārmene mazā krodziņā, kurā Aksels atrod vietu savai atkarībai. Dzīves un dzērāju nogurdināta, ar sāpīgu vaibstu ap muti, taču dziļi cilvēcīga – bārmene ir viena no skaistākajām levas Aniņas lomām, īpaši kontekstā ar šajā izrādē lieliski nospēlēto Brici.

Protams, žēl, ka šis dziļais un intriģējošais stāsts aktieru noslogotības dēļ tiek izrādīts tik reti un vienmēr ir izpārdots. Taču tas ir arī apliecinājums, ka Matīsam Budovskim savā pirmajā režisora darbā Nacionālajā teātrī izdevies trāpīt kādā ļoti būtiskā sirds apvidus punktā. Ko arī novēlu turpināt.